

جناب آقای دکتر مسعود پزشکیان

رئیس جمهور محترم

جناب آقای دکتر محمدباقر قالیباف

رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

موضوع: درخواست توقف فرایند تصویب «طرح مقابله با نفوذ بیگانگان»

با سلام و احترام،

امنیت ملی و صیانت از استقلال کشور از وظایف بنیادین حاکمیت است و مقابله با جاسوسی و نفوذ سازمان یافته بیگانگان ضرورتی انکارناپذیر محسوب می شود. با این حال، نگرانی کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران متوجه اصل مقابله با نفوذ نیست؛ بلکه به ضرورت و پیامدهای تصویب طرحی باز می گردد که با گسترش دامنه مفهوم «نفوذ»، می تواند ارتباطات مشروع علمی، فرهنگی و بین المللی را نیز در معرض محدودیت و تفسیر امنیتی قرار دهد.

از این منظر، نخستین پرسش آن است که این طرح دقیقاً کدام خلأ قانونی را برطرف می کند؟ چنان که مستحضرید، جاسوسی، همکاری اطلاعاتی با بیگانگان، انتقال اطلاعات طبقه بندی شده و بسیاری از جرائم علیه امنیت کشور، پیش تر در قوانین موجود جرم انگاری شده و برای آنها ضمانت اجرای کیفری پیش بینی شده است. اگر خلأ قانونی مشخصی وجود دارد، ضروری است پیش از تصویب قانون جدید، ابعاد و ضرورت آن به صورت روشن و مستند تبیین شود؛ و اگر قوانین موجود کفایت می کنند، مسئله باید در اجرای مؤثر آنها و کارآمدی سازوکارهای مسئول جست و جو شود، نه در گسترش قلمرو رفتارهای مشروع شهروندان.

در این میان، دغدغه جدی تر، به ویژه از منظر دانشگاه، تغییر مرز باریک و حساس میان «ارتباط» و «نفوذ» است. ارتباط علمی با جهان به خودی خود نفوذ نیست؛ همکاری پژوهشی، وابستگی اطلاعاتی نیست؛ و دریافت فرصت مطالعاتی، شرکت در کنفرانس علمی یا انتشار مقاله و کتاب، فی نفسه رفتار امنیتی محسوب نمی شود. دانشگاه معاصر اساساً در شبکه ای فرامرزی از دانش، پژوهش و همکاری علمی معنا می یابد و بخش مهمی از تولید علم از رهگذر ارتباط میان دانشگاه ها، تبادل دانش و داده، پروژه های مشترک، فرصت های مطالعاتی، کنفرانس ها و تعامل مستمر پژوهشگران شکل می گیرد.

از همین رو، هر قانونی که چنین ارتباطاتی را پرهزینه، مبهم یا پرریسک کند، حتی پیش از اجرای مستقیم خود می تواند رفتار علمی کشور را تغییر دهد. استاد یا پژوهشگر ممکن است صرفاً به دلیل ابهام در حدود رفتار مجاز، از همکاری پژوهشی، سفر علمی، فرصت مطالعاتی یا مشارکت در یک پروژه بین المللی صرف نظر کند. به بیان دیگر، اثر بازدارنده و خودسانسوری علمی ممکن است بدون تشکیل حتی یک پرونده قضایی، به کاهش ارتباطات علمی، دشوارتر شدن نگهداشت نخبگان و تشدید مهاجرت استادان و پژوهشگران بینجامد. همزمان، هرگاه مفاهیمی چون «تسهیل نفوذ»، «هدایت»، «اشراف»، «تحلیل خلاف واقع»، «سلب اعتماد عمومی» یا «تضعیف فرهنگ ایرانی - اسلامی» بدون معیارهای عینی و قابل سنجش وارد قلمرو کیفری شوند، این خطر وجود دارد که مرز میان رفتار مجرمانه و

اختلاف نظر علمی، فرهنگی یا اجتماعی مخدوش شود. قانون کیفری باید به شهروند و، به ویژه، به استاد و پژوهشگر امکان پیش بینی رفتار مجاز و غیرمجاز را بدهد؛ نه آنکه مشروعیت یک فعالیت علمی به تشخیص های متغیر و تفاسیر موسع وابسته شود. از این زاویه، مسئله صرفاً محدودیت یک یا چند فعالیت علمی نیست؛ مسئله، امنیت حقوقی دانشگاه است. دانشگاه نمی تواند در محیطی که استادان و پژوهشگران نسبت به پیامدهای حقوقی ارتباطات علمی مشروع خود اطمینان ندارند، به تولید دانش، همکاری بین المللی و پرورش نیروی انسانی متخصص بپردازد.

این نگرانی هنگامی اهمیت بیشتری می یابد که دولت نیز، بنا بر اعلام معاون حقوقی رئیس جمهور، طرح را از حیث حقوق شهروندی و آثار آن بر ارتباطات علمی محل ایراد دانسته و بر نبود خلأ قانونی برای مقابله با نفوذ تأکید کرده است. از نظر کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران، در چنین شرایطی ادامه فرایند تصویب، بدون بررسی مجدد ضرورت تقنینی و پیامدهای آن برای دانشگاه و سرمایه انسانی کشور، تصمیمی پرهزینه و قابل تأمل است.

از این رو، درخواست می کنیم:

۱. فرایند تصویب طرح متوقف و طرح از دستور کار خارج شود؛

۲. پیش از هرگونه قانون گذاری جدید، خلأ قانونی مشخصی که طرح درصدد رفع آن است، به صورت مستند و شفاف اعلام شود؛

۳. در صورت ادامه بررسی، آثار طرح بر آموزش عالی، پژوهش، همکاری های علمی بین المللی، آزادی علمی و مهاجرت و نگهداشت سرمایه انسانی، با مشارکت وزارتخانه های علوم و بهداشت، دانشگاه ها، انجمن های علمی و حقوقدانان مستقل بررسی شود؛

۴. در صورت احراز ضرورت تقنین، میان جاسوسی و عملیات سازمان یافته نفوذ از یک سو و ارتباطات علمی، فرهنگی و حرفه ای مشروع با جهان از سوی دیگر، مرزی روشن، دقیق و قابل سنجش ایجاد شود.

و یک بار دیگر تأکید می کنیم:

اگر نفوذی رخ داده است، باید عامل نفوذ شناسایی و با او برخورد شود؛ اگر قانون کافی نیست، خلأ قانونی باید نشان داده شود؛ و اگر قانون موجود کافی است، باید آن را اجرا کرد.

در غیر این صورت، نمی توان به دلیل احتمال نفوذ، دانشگاه و جامعه علمی را در معرض سوءظن دائمی قرار داد. امنیت ملی با تضعیف دانشگاه تقویت نمی شود. دانشگاهی که از ارتباط علمی مشروع با جهان هراس داشته باشد، نه تنها از ایفای رسالت خود بازمی ماند، بلکه بخشی از ظرفیت ملی کشور برای تولید دانش، حفظ نخبگان و افزایش قدرت ایران را از دست خواهد داد.

با احترام

کانون صنفی استادان دانشگاهی ایران

